

Toespraak 4 mei 2022

Dames en heren,

Jongens en meisjes,

Ieder jaar op deze avond komt het openbare leven in
Nederland tot stilstand.

Samen staan we stil... en samen zijn we stil.

Op de avond dat we samen herdenken,

Lijken onze onderlinge verschillen kleiner..

Op de avond dat we samen herdenken,

Spreeken we allemaal dezelfde taal;... de taal van de stilte.

En de taal van de stilte verstaan ook vluchtelingen uit Oekraïne en uit andere landen die in ons midden zijn en hier een tijdelijke veilige haven vinden. In het bijzonder staan we vanavond ook stil bij de slachtoffers uit deze landen en allen die in verschrikkelijke oorlogen, wereldwijd verliezen lijden. Hoe vanzelfsprekend onze vrijheid vaak lijkt, hoe angstaanjagend dichtbij is de onderdrukking, vernietiging en verwoesting in een land zo dichtbij ons. Mensen op de vlucht, mensen die verschrikkelijke dingen hebben moeten zien en dierbaren hebben verloren of achter moeten laten. En dan de vele onschuldige slachtoffers, die geen kans hadden op redding.

En ondanks dat we in Nederland in vrijheid leven,

lijken de verschillen in de Nederlandse samenleving steeds sterker benadrukt te worden.

Ook de afgelopen jaren, toen we te maken hadden met maatregelen en soms heftige verschillen tijdens de pandemie.

Spijtig genoeg is het lang niet altijd de waardering voor veelkleurigheid,

maar zijn het vaak juist de conflicten tussen die verschillen, die in de nieuwsberichten de boventoon voeren.

En de vrijheid van de onderdrukking, lijkt steeds vaker gebruikt te worden

om anderen in een hoek te drijven.

Natuurlijk is het goed om kritisch te zijn
op misbruik van de verworven vrijheden.

Maar, wanneer die zorg de overhand krijgt,
dan vergeten we te zien hoe sterk vrede en vrijheid
in onze samenleving zijn geworteld.

Wie alleen maar sombert over de excessen in de vrijheid van
meningsuiting.

Die vergeet dat de vrede ons ook veel heeft gebracht!

Wie alleen maar sombert,
die vergeet de momenten waarop Nederland één is,
Zoals afgelopen Koningsdag,
Zoals bij herdenkingen, zoals vanavond,

En bij het vieren van de vrijheid, morgen...op de
bevrijdingsfestivals
die worden georganiseerd.

Wie ziet hoe mooi de vrijheid Nederland kan kleuren,
Die ziet een prachtig geheel van bonte kleuren;
Een land dat in zijn veelkleurigheid toch ook heel goed één
kan zijn.

Oorlog werkt generaties lang door. Nu, 77 jaar na onze
bevrijding, zit de oorlog nog steeds in ons. Het minste wat we
kunnen doen is: niet weggijken. Niet goedpraten.

Niet uitwissen. Niet apart zetten. Niet 'normaal' maken wat
niet normaal is.

En: onze vrije, democratische rechtsstaat koesteren en verdedigen. Want alleen die biedt bescherming tegen willekeur en waanzin. Ook dat maakt de oorlog in Oekraïne maar weer eens duidelijk.

De 5 mei-viering is een bij uitstek geschikt moment om het belang van deze democratische vrijheidsopvatting centraal te stellen. Laten we deze gelegenheid vandaag, 77 jaar later, gebruiken om het belang van de democratie te onderstrepen, en om na te denken over manieren waarop we die verder kunnen verdiepen en aanscherpen. Dat is de vrijheid die het waard is om te verdedigen.

Dames en heren,

Jongens en meisjes,

door samen stil te zijn voor de Nederlandse slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en oorlogssituaties en vredesmissies nadien.

Maar ook zeker nu, door stil te staan bij de slachtoffers en verschrikkelijke situatie in Oekraïne, blijven we ons ervan bewust dat vrede en veiligheid nooit vanzelfsprekend zijn.

Door samen te herdenken,

Geven we die duurbetaalde vrijheid door...

Aan generaties die de onvrijheid van de onderdrukking en oorlog,

Net als velen van ons, zelf nooit aan den lijve hebben ondervonden.

Het doorgeven van vrijheid, het is een essentieel onderdeel van herdenken!

Het doorgeven van vrijheid aan de generaties van de toekomst,

is iets anders dan het vrijlaten van onze kinderen en kleinkinderen.

En het doorgeven van vrijheid aan andere volken,

is iets anders dan andere volken vertellen hoe belangrijk vrijheid en gelijke rechten zijn!

Als we onze vrijheid door willen geven aan onze jeugd,

Dan zullen we onze jeugd het verhaal van de oorlog moeten blijven vertellen.

De persoonlijke verhalen en de blijvende littekens,

Herinneren ons aan onze eigen taak om de vrede te bewaren.

Maar diezelfde verhalen en littekens

Leren onze kinderen ook dat de vrede niet vanzelfsprekend

is...

dat de vrede duur betaald is.

Een voorbeeld van zo'n verhaal is 'het wachteresje van

Oostdijk' (uit: de luchtoorlog boven Zeeland)

Het wachteresje van Oostdijk – de belevenissen van een
spoorvrouw

(door mevrouw Elisa de Jong-Karsemakers)

Ik ben geboren op 3 maart 1903 in Boxtel en was elf toen ik ging werken in de stationsrestaurant in Boxtel. Vanuit deze restaurant ben ik in 1927 getrouwd met Jan Hendriks en gingen we wonen in het spoorhuis. Nadat ons huis in 1940 werd vernield bij het opblazen van een spoorbrug werd mijn man als overwegwachter verplaatst naar Oostdijk in Zeeland.

We gingen er vanuit dat het daar wel rustig zou blijven. Daar gingen we dan, met de trein naar Krabbendijke en daarna te voet, langs de spoorbaan naar Oostdijk. Daar aangekomen konden we onze woning (wachtpost 28) niet in omdat deze bezet was door een man die vertelde dat hij er niet uit ging. We mochten wel binnenkomen en de nacht op de vloer doorbrengen!

De volgende dag, na te hebben gebeld met de wegozichter te Bergen op Zoom, moesten we naar het 200 meter verderop gelegen Wachtpost 29. Er was geen licht, alle petroleumlampen waren weg, geen water en alleen een smerige put met allerlei vieze beesten erin. Na enkele maanden konden we alsnog verhuizen naar Wachtpost 28. Wat was gebeurd?

De vrouw van de bewoner (de overwegwachteres) was omgekomen door een passerende trein waarna de man, een landarbeider met zijn vier kinderen door een deurwaarder uit de dienstwoning werd gezet. Zijn vrouw was er niet meer en hij werkte niet bij het spoor.

Dat mij bijna hetzelfde zou overkomen wist ik toen nog niet. Mijn man was niet meer hersteld van zijn ziekte opgedaan tijdens ons verblijf in Wachtpost 29. Nadat hij 1941 overleed bleef ik achter met drie kinderen. Toen de wegozichter mij kwam bezoeken heb ik gevraagd of ik overwegwachteres mocht worden. Na 3 weken, na keuring en beëdiging was ik overwegwachteres met de zorg voor twee overwegen in Oostdijk.

Aan eten hadden we nooit gebrek. We hadden volop tarwe waar we broden van bakten. Die broden gaven we ook aan de machinisten de voorbij kwamen. Deze reed dan zo langzaam dat hij de broden kon aanpakken. Ook aan kolen hadden we geen gebrek, die gooiden zij dan weer naar beneden.

Op een gegeven moment kreeg ik het 'kloksein' en moest dan zorgen dat de schuifbomen van de overweg naar Yerseke en de draaibomen van de overweg naar de Zeedijk gesloten werden. Het ware drukke overwegen. Op een moment kwam een kolonne Duitse legerwagens. Een Duitser met een rode kraag kwam vloekend en tierend naar mij toe dat de schuifbomen open moesten. "Dat gebeurt niet" zei ik tegen hem, "ik heb een eed afgelegd, ik moet alles veilig houden en de trein komt eraan". De overweg bleef dicht!

Een andere keer tijdens een beschieting van een trein werd een geallieerd vliegtuig geraakt door het afweergeschut. De piloot liet zijn bommen vallen vlak voor ons huis in het tarweveld, waar op dat moment een schaapherder met zijn kudde en hond liepen. Het vliegtuig stortte neer in de Oosterschelde en één bemanningslid is in Yerseke aangekomen en gevangen genomen. De andere leden van de bemanning zijn omgekomen.

Vanavond herdenken we de slachtoffers

van de Tweede Wereldoorlog en oorlogssituaties en
vredesmissies nadien.

Door samen, in verbondenheid te herdenken versterken we
ons bewustzijn

dat vrede niet vanzelfsprekend is... Vergeten we niet hoe
kwetsbaar vrijheid is

En met het samen herdenken

geven we vorm en inhoud aan onze dankbaarheid...

En... de dankbaarheid, de herinnering en het bewustzijn...

Die kent maar één universele vorm...

Stilte...

En daarom zijn we samen stil...